

—*davál sa serra*» als Cubells (1962);² fins a Formentera: «(viuen) *davál sa terra*» (en lloc subterrani), 1963. Cap ús tan típic com aquest, a totes quatre illes, com ja hem vist literàriament, però a Mall. no ho és menys en el llenguatge parlat més planer: «Es Galliner és un forat *davall sa pedra*» Capdepera (1964), «quan plou, posar-se *davall un arbre*», Banyalbufar (1964).

Tant allà com a Menorca: «qui 's recera *devall* fua / dues voltes se remúa» diu un aforisme menorquí (fua < fuya = fulla; remua = remulla) (l'arbrada no és bon aixopluc, i quan ja s'espasa, si fa vent us mulla-reu més que mai: Camps Merc., *Folk.* I, 273); i, en enigmes populars: «Quan un bou té més furats *devall sa panxa*». I no és que sigui mort, amb categoria merament adverbial, encara que no sigui tan present en el parlar quotidià, cosa que explica l'embaràs causat per l'altre enigma: «Jo jec: *devall* llit i demunt teulada» (id., id. I, 273, 261, 270), suggerint una situació impossible o absurda, si ho prenem en l'ús més divulgat: com a prep.; però al desconcertat infant cuiten a explicar-li que vol dir «es llit, *davall*, i sa teulada, damunt».

Com correspon a la manera en què es formà —*de + avall, d'avall* > *davall*— el mot tenia *da-* com a síl·laba inicial, el mateix que *davant*, *damunt*, i és la forma que ha conservat en la gran majoria de la documentació, com ja hem vist en quasi totes les cites medievals, i la major part de les dels parlars occidentals i valencians: Carles Ros no admet altra forma que «*daball, debaxo*». Cert que hi apareix també una forma alterada en *de-* (tal com han tingut adeptes *devant, demunt, esdernegar de darna* etc.). Hem vist en els antics docs. ribagorçans, o en textos clàssics valencians i occidentals que la grafia és generalment en *da-* (JoMartorell, JRoig, OPou etc.). Avui és també aquesta la pronúncia molt predominant, allà on els dos sons es diferencien: «ai *davál*» Ibi (1963), «*dabál* de Ares» Xiva de Mila. «El Roquer és un mas *davall* de Sant Marc» Sorita; «*davall* mos ha quedat la Cova de B.» Cabanes de l'Arc (1961), i ja hem citat els casos de Farrera, Llaguarres, l'Estall, Bonremei, Artesa, Alfés, Pobla de Granadella, Castelló d. l. Ribera (i les altres sis localitats citades en nota).

Hi ha excepcions, de la mateixa naturalesa que *demún*: que és la forma que sentia en pobles de la Baixa Ribag. (allí *d.*, Gavasa, allà *demón* Tolba, 1956): per tant, no és estrany que alguns pronuncin *devall*; com ja hem vist a Perafita, Sellui i Fet; «la Font Major és *devál* del pont» Torre les Maçanes (1963); a les Borges d'Urgell pronuncien *debál* (Arqués, BDLC VI, 37).

En general el que hi ha és mera oscil·lació entre forma pròpia i alterada: MGadea escriu algun cop *davall* prep., com hem vist, i *devall*, adv., per 'a sota'; també, però, deu tractar-se d'errors d'impremta: el text de JoMartorell, que en general porta *davall* (els 3 casos ja citats, en el cap. 309 = Riq., 869 etc.) té una excepció: «venguem --- vora una gran ribera que-y ha --- de diversos arbres, e *devall* los arbres trobam moltes taules parades» (Ag. I, 127), però no m'ha vagat de verificar

si ja va així en l'ed. princeps. O són eds. tardanes i sovint sense autoritat: «*Devall un arbre*, prop d'una bella font, ella s'agenollà» en *Blanq.* en l'ed. O. C. Lullianes (I, 9), però com que és la part de l'obra on s'han perdut tots els mss., això no compromet més que el deturpador valencià de 1524. Cert que *devall* també ja el vaig veure repetidament en el ms. paleogràfic del *Spill* de Castellbò (supra), que és de fonètica occidental.

Davallar. Tal com *avall* donà naixença al verb *avallar*, es va formar *devallar* partint de *davall*, i així ho trobem ja sovint en Llull i en altres textos del S. XVII. També en llengua d'oc apareix *davalar*, pel mateix temps, i en totes dues llengües aviat tendeix a superposar-se al seu concurrent *ava(l)lar* (a diferència del francès on aquest restà, si no únic, molt dominant). Altrament la lluita entre *avallar* i *davallar* pot observar-se en molts textos nostres medievals, on hi ha concurrència o indecisió entre les dites variants formatives.

En Eiximenis hi ha *devallar* en un dels trossos segurament prosificats, del *Li. de les Dones*; però la restitució del vers, i algun altre detall del ms., fan sospitar que havia usat *avallar* en el poema originari (veg. *EntreDL*, sèrie IV, 14b, n. 75, es tracta d'una donzella que puja i *davalla* del cavall). En altres apareixen de carrera l'un i l'altre (si donem fe als mss.): «los àngels del cel *avallaven* e declaraven-lo-y --- e un dia sent Pere e sent Pau *devallaren* del cel ---», StVicentF (*Quar.*, 18.184). En el cap. 304 del *Tirant de Galba*, que he verificat en la pri., tenim *avallar* aplicat a objectes i *devallar* dit de persones: «ordenà Tirant que fos rompuda una arquada del pont, e feren-hi un pont de fusta levadis ab cadenes de ferro per alsar-lo e *avallar*», «com ell véu que la gent era --- a cavall, e venien devers ell, retragués devers lo palenc, continuent fent armes --- e los del castell *devallaren* per ajudar a Tirant» (Ag. III, 297.4, 298.12 = Riq., 855).

Podria ser que tardanament la forma en *a-* hagués resistit quan no es tractava de persones (allegant que tampoc els àngels ho eren ben bé). En *Spill* de Castellbò (a. 1512) es llegeix quasi pertot *devallar*, i més rar *avallar*: l'afrontació «*avalla* per una comella de la costa de Pallarols» (f° 97v), i torna a sortir, un parell de vegades en les afrontacions d'aquest terme; i diríem que aquí també es tracta de cosa; però com que els seus exs. de *devallar* també són generalment en afrontacions, es pot pensar més aviat en un arcaisme de la zona fronterera d'Andorra. L'única cosa clara és que la variant en *d-* va reemplaçant l'altra, més i més, fins a enterrar-la del tot.

De vegades el trobem amb la grafia en (*d*)*a-* tal com correspon a *davall*. L'excel·lent i molt antic ms. P del *Blanq.*, p. ex., «temps era que *davalésson* a la passió de Crist contemplar» (NCl. IV, 158); l'*InvLC* en cita 5 casos en docs. ross., de 1306 etc. Però en el verb, en català, des d'antec el predomini de la inicial *de-* és net i complet. Certament és la grafia que trobem quasi general en els escriptors medievals, començant pels més clàssics i sense llevar-ne els que essent de domini va-